

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

рівень розвитку в країні технологічних факторів, необхідних для освоєння продукції високо – та середньо технологічних виробництв, є актуальним науковим та практичним завданням [4, 8].

За таких умов важливо визначитись із сутністю та характеристикою наукового потенціалу. Зокрема, глобальна програма «знання для розвитку» (*Knowledge for Development Program – K4D*) Світового банку, розглядає більшою мірою науковий потенціал. Ця методологія (*Knowledge Assessment Methodology – KAM*) враховує чотири показники (табл. 1): економіко – інституційне поле (EIR), що має забезпечувати стимули до ефективного використання наявних і створення нових знань; освіта та знання (ЕК); поширення інформаційно-комунікаційних технологій (ICT) та інноваційний потенціал (In). KAM включає два індекси: індекс економіки знань (*Knowledge Economy Index – KEI*) та індекс знань (*Knowledge Index – KI*). Показник освіти та знань ЕК (науковий потенціал) є основою при розгляді та аналізі науково- технологічного потенціалу [9, 20].

Таблиця 1

Показники KAM-методології при визначенні наукового потенціалу України за 2012 рік

Рейтинг	Зміна рейтингу з 1995 р.	Країна	KEI	KI	EIR	In	EK	ICT
1	+3	Нова Зеландія	8,97	8,93	9,09	8,66	9,81	8,30
21	-4	Україна	5,73	6,33	3,95	5,76	8,26	4,96
145	-1	Мозамбiк	1,76	0,99	4,05	1,76	0,17	1,05

Джерело KAM 2012 «KEI and KI index» [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://info.worldbank.org/etools/kam2/KAM_page5.asp#с67.

Таким чином, основними задачами інноваційного розвитку України повинні бути наступні:

направленість зусиль органів влади, вчених і промислових виробників на вияв нових передових технологій і необхідного для їх реалізації устаткування на рівні експериментальних ліній, демонстраційних установок і (або) досліджених зразків, підтверджуючих готовність технологічних рішень до промислової реалізації;

підготовка програм (планів) введення розроблених технологій у виробництві з оцінкою необхідних витрат і джерел їх фінансування;

активізація процесів комерціалізації нових технологій;

створення перспективного науково- технологічного заділу для розробки перспективної наукоємної продукції;

поліпшення екологічної ситуації в країні;

формування виробничо – технологічної основи для виробництва нового покоління конкурентоспроможної наукоємної продукції світового рівня в області найбільш вагомих технічних систем (для авіаційної і суднобудівничої техніки автомобільного транспорту, машинобудівничого та енергетичного обладнання), а також електронної компонентної бази та спеціальних матеріалів, що дозволить забезпечити технологічну незалежність країни та розвиток її економіки;

розробка технологічних передумов для підвищення темпів економічного зростання за рахунок збільшення частки високотехнологічної продукції в структурі економіки (у тому числі частки вітчизняного машинобудівничого в загальному об'ємі промислового виробництва України до 25%);

збереження та створення нових робочих місць в організаціях високотехнологічних галузях промисловості;

скорочення загального технологічного відставання України від передових країн з одночасним збереженням та розвитком досягнутого пріоритету в пріоритетних технологічних напрямках, розширення можливостей для рівноправної міжнародної співпраці в сфері високих технологій;

забезпечення технологічних можливостей для поліпшення екологічної ситуації шляхом застосування високоефективних методів, а також засобів контролю та нейтралізації шкідливих викидів в навколишнє середовище [7, 34].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гальчинський А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми // Стаття в журналі «Економіка України». – 2012. - 4-17с.
2. Гражевська Н.І. Економічні системи епохи глобальних змін – К.: Знання, 2008. – 431с.
3. Ковальчук В.М., Лі Цзе Гао, Останкова Л.А. Світова економіка: її історія та дослідники // Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 524 с.
4. Покришка Д.С., Тишук Т.А. Методологія оцінки технологічного потенціалу структурної трансформації національної економіки // Стаття в науковому журналі «Економіка і прогнозування». – 2013.- №2.- 7-19с.
5. Сіденко В. Модифікація світової економіки під впливом новітніх факторів глобальної трансформаційної кризи // Стаття в журналі «Економіка України». – 2012.- 18-31с.
6. Федулова Л.І. Інноваційна політика // Підручник [для студ. вищ. навч. закл.] – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012. – 604 с.
7. Федулова Л.І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України // Стаття в журналі «Економіка України». – 2013.- №5.- 30-37с.
8. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України // Стаття в науковому журналі «Економіка і прогнозування». – 2013.- №2.- 87-100с.
9. Федулова Л.І., Юхновська Т.М. Україна у міжнародному науково- технологічному співробітництві: участь у спільних проектах // Стаття в науковому журналі «Економіка і прогнозування». – 2012.- 19-35с.
10. Циганов С.А., Яншина А.М. Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації // Стаття в журналі «Економіка України». – 2013.- №4.- 4-13с.
11. Сайт методології ВБ.- Режим доступу: http://info.worldbank.org/etools/kam2/KAM_page5.asp

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

Шишацький А.В. Голова Донецької обласної державної адміністрації (Україна)

Шишацький А.В. Інноваційна складова конкурентоспроможності регіону.

У статті досліджено напрямки формування інноваційної складової конкурентоспроможності регіону. Представлено класифікацію методик оцінки конкурентоспроможності регіону, а також рейтинг регіонів України у 2013 році за результатами досліджень Фонду "Ефективне управління" за методологією Всесвітнього Економічного Форуму. В результаті, лідерами рейтингу конкурентоспроможності регіонів України у 2013 році стали великі регіони з добре розвинутою інфраструктурою та системою вищої освіти, технологічно підготовлені, з розвиненою бізнесом та розвинутою інфраструктурою для інновацій. Автором проаналізовано динаміку Глобального індексу конкурентоспроможності Донецької області за його складовими у 2012-2013 рр. Так, у порівнянні із 2012 роком у 2013 році покращення складових Індексу конкурентоспроможності спостерігалось за такими позиціями, як технологічна готовність, охорона здоров'я та початкова освіта, інновації, вища та професійна освіта; погіршення позицій - у рівні розвитку фінансового ринку, розвитку інфраструктури, інституцій, ефективності ринку товарів та ринку праці. Розглянуто рейтинг регіонів України за загальним обсягом інноваційних витрат у промисловості у 2012 році. Доведено, що комплексна активізація конкурентних переваг регіону можлива шляхом реалізації на регіональному рівні кластерної політики.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, інновації, Глобальний індекс конкурентоспроможності, рейтинг, конкурентні переваги регіону.

Шишацкий А.В. Инновационная составляющая конкурентоспособности региона.

В статье исследованы направления формирования инновационной составляющей конкурентоспособности региона. Представлена классификация методик оценки конкурентоспособности региона, а также рейтинг регионов Украины в 2013 году по результатам исследований Фонда "Эффективное управление" по методологии Всемирного Экономического Форума. В результате, лидерами рейтинга конкурентоспособности регионов Украины в 2013 году стали крупные регионы с хорошо развитой инфраструктурой и системой высшего образования, технологически подготовленные, с развитым бизнесом и развитой инфраструктурой для инноваций. Автором проанализирована динамика Глобального индекса конкурентоспособности Донецкой области по его составляющим в 2012-2013 гг. Так, по сравнению с 2012 годом в 2013 году улучшение составляющих Индекса конкурентоспособности наблюдалось по таким позициям, как технологическая готовность, здравоохранение и начальное образование, инновации, высшее и профессиональное образование, ухудшение позиции - в уровне развития рынка, развития инфраструктуры, институтов, эффективности рынка товаров и рынка труда. Рассмотрены рейтинг регионов Украины по общему объему инновационных затрат в промышленности в 2012 году. Доказано, что комплексная активизация конкурентных преимуществ региона возможна путем реализации на региональном уровне кластерной политики.

Ключевые слова: конкурентоспособность, регион, инновации, Глобальный индекс конкурентоспособности, рейтинг, конкурентные преимущества региона.

Shishatskiy A.V. Innovative component of the region's competitiveness.

The article investigates the direction of formation of the innovation component of regional competitiveness. Classification of techniques of evaluation of the competitiveness of the region, as well as rating the regions of Ukraine in 2013 on the results of studies of the Fund "Effective management" on the methodology of the World Economic Forum. As a result, leaders rated the competitiveness of regions of Ukraine in 2013 were large areas with good infrastructure and the higher education system is technologically prepared, business development and infrastructure for innovation. The author analyzed the dynamics of the Global Competitiveness Index Donetsk region, its components in 2012-2013. Thus, compared with 2012 in 2013 Competitiveness Index constituents improvement was observed for items such as technological readiness, health and primary education, innovation, higher education and training, the deterioration of the position - in the level of market development, infrastructure, institutions, market efficiency goods and labor market. Rating examined regions of Ukraine in terms of total cost of innovation in the industry in 2012. It is proved that the complex activation of competitive advantages of the region can be achieved through the implementation of regional cluster policy.

Keywords: competitiveness, region, innovation, Global Competitiveness Index, rating, region's competitive advantages.

Конкурентоспроможність регіону – це здатність економіки регіону передбачати та успішно адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів шляхом створення нових економічних можливостей за рахунок використання стійких конкурентних переваг регіону; визначати його роль і місце в економічному просторі країни та на світовому ринку товарів і послуг, тобто це здатність регіону випереджати інші регіони за окремими соціально-економічними показниками.

Саме здійснення оцінки регіональної конкурентоспроможності може слугувати орієнтиром для соціально-економічного розвитку регіону та основою для розроблення стратегії його розвитку через якнайширше залучення інвестиційних капіталів, які стануть джерелом нових знань, технологій і принципів управління, підвищення зайнятості.

Вивченню категорій «конкуренції» та «конкурентоспроможності» присвячено значну кількість наукових досліджень. Найбільш ґрунтовно теоретико-методологічні засади вивчення регіональної конкурентоспроможності досліджено у роботах Б. Асхайма, І. Бегга, Б. Гардінера, Дж. Даннінга, М. Енрайта, А. Ізаксена, Б. Йонсона, Р. Каплінські, Б.О. Лундвалля, Р. Мартіна, М. Портера, Е. Райнерта, К. Фрімена та ін.

Ця категорія також вивчалася у працях вітчизняних вчених, зокрема Л.Л. Антоноук, Я.Б. Базилока, П.Ю. Беленького, І.В. Брикової, В.М. Гесця, Я.А. Жаліла, Б.Є. Кваснюка, І.В. Крючкової, Д.Г. Лук'яненка, Н.А. Мікули, А.М. Поручника, І.В. Прокопович-Павлюк, С.І. Соколенка та ін.

Метою даної роботи є дослідження напрямків формування інноваційної складової конкурентоспроможності регіону.

Серед найвідоміших центрів із вивчення конкурентоспроможності слід відзначити Інститут стратегії й конкурентоспроможності при Гарвардському університеті (США), Міжнародний інститут менеджменту (Лозанна, Швейцарія), Міжнародний економічний форум (Давос, Швейцарія). Щорічно кожний із центрів публікує власні результати вивчення конкурентоспроможності країн світу та складає рейтинги. Кожний із центрів користується власною методологією дослідження й дотримується своїх ексклюзивних критеріїв при складанні шкали конкурентоспроможності економік країн і регіонів [1].

Таблиця

Класифікація методик оцінки конкурентоспроможності регіону

Укрупнене групування методик	Детальні методики оцінки конкурентоспроможності	
	Умови застосування	Індекс конкурентоспроможності
Оцінка загальної конкурентоспроможності країни або регіону		
1. Оцінка конкурентоспроможності міжнародного рівня	Показники конкурентоспроможності Світового банку	- Індеси зростання підприємництва й світової конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму; - Всесвітній індекс конкурентоспроможності IMD
2. Оцінка конкурентоспроможності на рівні країни або регіону	Показники конкурентоспроможності Великобританії	- Європейський індекс конкурентоспроможності; - Індекс конкурентоспроможності Великобританії
Оцінка часткової конкурентоспроможності країни або регіону		
3. Оцінка конкурентоспроможності секторів економіки	Модель «національного діаманта» М. Портера	- Всесвітній індекс досяжності капіталу Інституту Milken; - Показник європейської конвергенції банку Дека; - Науковий, технологічний, промисловий рейтинг EPVO
4. Оцінка за показниками конкурентоспроможності	Показники, що характеризують цінову й нецінову конкуренцію	- Індекс привабливості регіонів PricewaterhouseCoopers; - Індекс розвитку економіки, обґрунтованої знаннями
5. Оцінка впливу економічної політики на конкурентоспроможність	Дослідження економічних свобод країн Freedom House	- Індекс економічної свободи «Heritage Foundation»; - Індекс Всесвітньої економічної свободи Інституту Farser; - Прозорий міжнародний індекс сприйняття корупції

Серед перших документів, що містили критерії і складові конкурентоспроможності, у 1979 році була оприлюднена перша Доповідь про глобальну конкурентоспроможність (The Global Competitiveness Report) Європейського форуму менеджменту (з 1987 р. –

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Всесвітній економічний форум, World Economic Forum) у Давосі.

Упродовж більше ніж тридцяти років у звітах про глобальну конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму аналізується і порівнюється багато факторів — складників національної конкурентоспроможності. Із самого початку діяльність ВЕФ була спрямована на виявлення глибинних причин та взаємозв'язків, на стимулювання дискусій поміж зацікавлених осіб щодо оптимальних стратегій та методів, здатних допомогти країнам здолати перешкоди на шляху до зміцнення власної конкурентоспроможності.

Всесвітній економічний форум характеризує конкурентоспроможність як набір інститутів, політик і факторів, які визначають рівень продуктивності країни. Остання, у свою чергу, впливає на рівень добробуту, який може забезпечити економіка. Крім того, рівень продуктивності також визначає доходність інвестицій в економіку, котрі є фундаментальним стимулом економічного зростання. Інакше кажучи, конкурентоспроможні економіки — це ті економіки, які здатні зберегти зростання [2]. Отже, концепція конкурентоспроможності включає до свого складу статистичні й динамічні складові. Незважаючи на те, що продуктивність країни визначається її спроможністю підтримувати високий рівень прибутків, продуктивність також є одним із найголовніших детермінантів доходності інвестицій. Останні являють собою один з ключових факторів, що пояснюють потенціал зростання економіки [2].

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) розраховує Індекс глобальної конкурентоспроможності, який складається з факторів конкурентоспроможності країн світу, що оцінюються за такими параметрами як: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів і послуг, ефективність ринку праці, розвиненість фінансового ринку, технологічний рівень, розмір ринку, конкурентоспроможність компаній та інноваційний потенціал. Також варто відзначити, що починаючи з 2008 р., щорічно Всесвітній Економічний Форум разом із Фондом "Ефективне управління" проводять дослідження конкурентоспроможності регіонів України за методологією Індексу глобальної конкурентоспроможності (рис. 1).

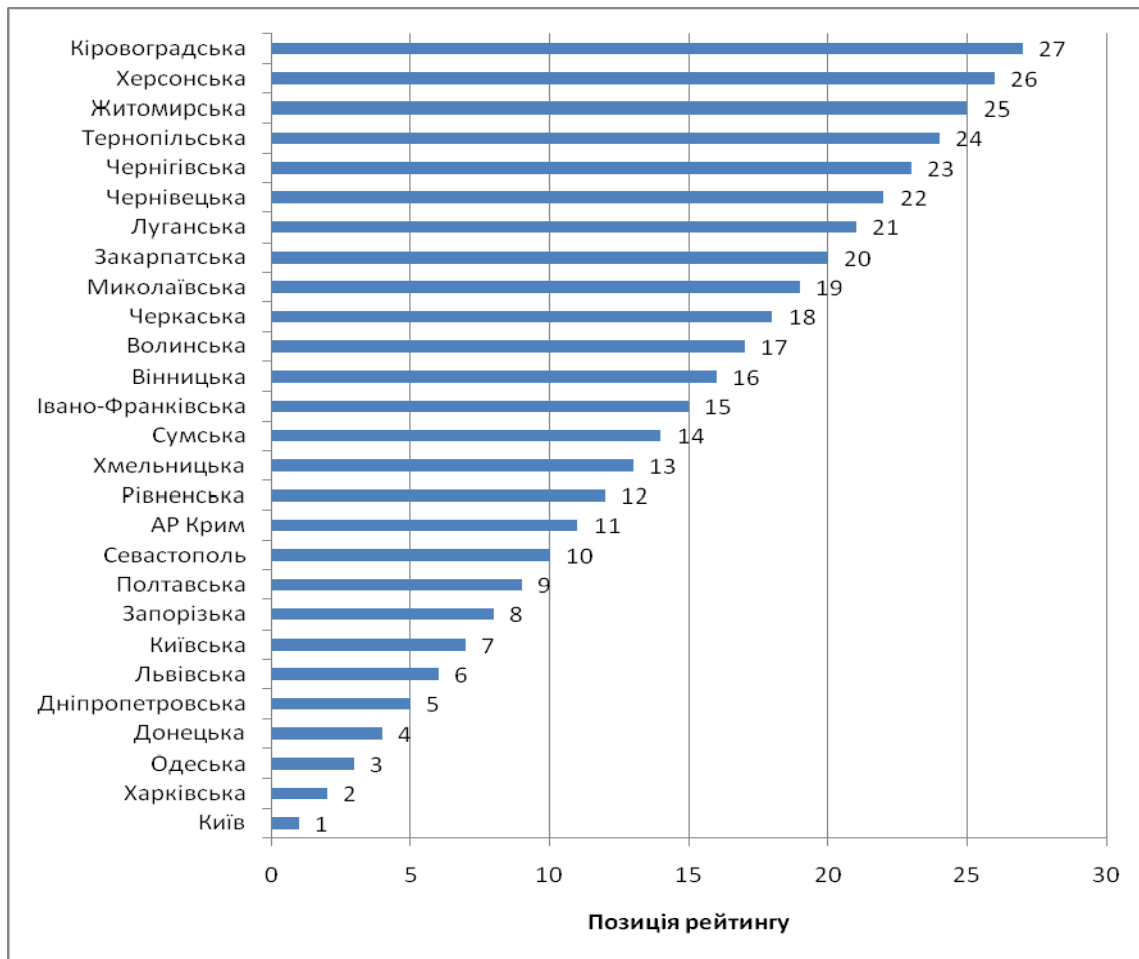

Рис. 1. Рейтинг регіонів України у 2013 році за результатами досліджень Фонду "Ефективне управління" за методологією Всесвітнього Економічного Форуму (складено автором за матеріалами [3])

Лідерами рейтингу конкурентоспроможності регіонів України у 2013 році, як і раніше, стали великі регіони з добре розвинутою інфраструктурою та системою вищої освіти, технологічно підготовлені, з розвиненим бізнесом та розвинутою інфраструктурою для інновацій. Так, наприклад оцінка Донецької області за показником ефективності корпоративного управління вища, ніж у Швейцарії, Канади та США, і відповідає 11-му місцю в рейтингу 148 країн світу, але є позиції, які вимагають вдосконалення (рис. 2).

Так, у порівнянні із 2012 роком у 2013 році покращення складових Індексу конкурентоспроможності спостерігалось за такими позиціями, як технологічна готовність, охорона здоров'я та початкова освіта, інновації, вища та професійна освіта. У той же час погіршення позиції, за оцінками експертів, відбулось у рівні розвитку фінансового ринку, розвитку інфраструктури, інституцій, ефективності ринку товарів та ринку праці.

Найважливішим стратегічним завданням підвищення рівня конкурентоспроможності економіки на світовому ринку та інвестиційної привабливості сьогодні є збільшення темпів структурно-інноваційного відновлення, перехід від екстенсивного типу економічного зростання до інтенсивного, заснованого в першу чергу на інноваціях [5].

Закріплення інноваційної моделі економічного зростання в Україні та зокрема в Донецькому регіоні є необхідною умовою подальшого динамічного розвитку та інтеграції у світовий економічний простір. Тому все більша увага приділяється створенню сприятливих умов для розгортання інноваційних процесів.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

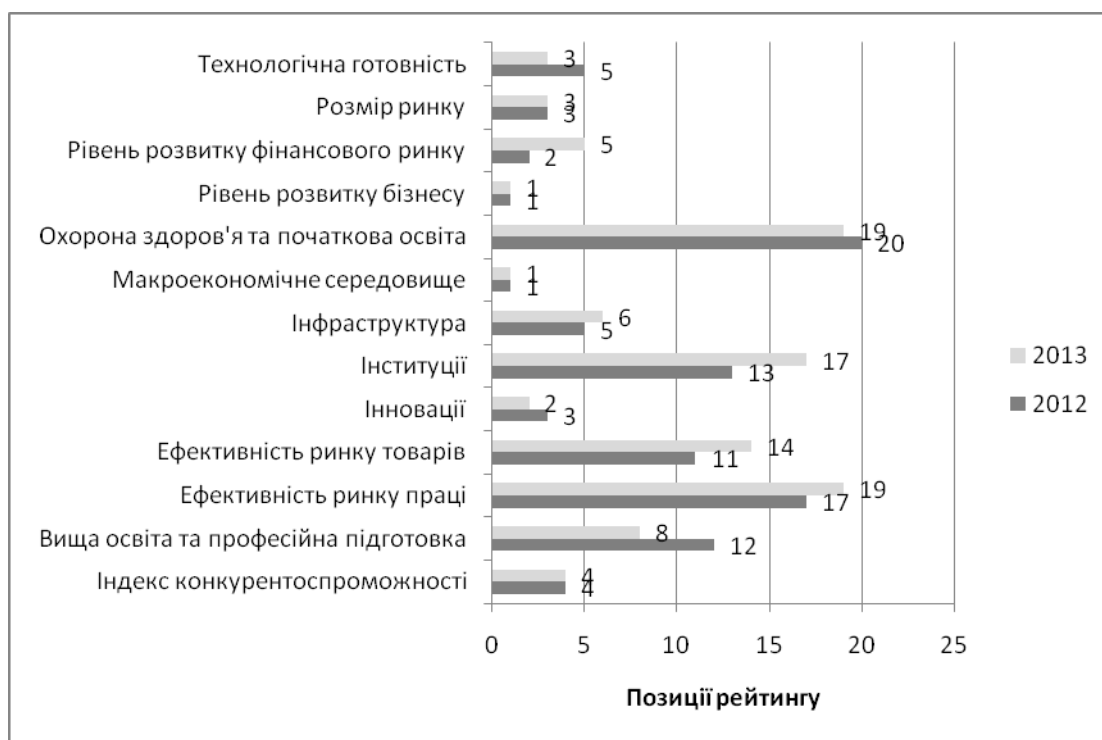

Рис. 2. Динаміка Глобального індексу конкурентоспроможності Донецької області за його складовими у 2012-2013 рр. (позиція в рейтингу) (складено автором за матеріалами [4])

Проблема забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на основі впровадження інновацій значною мірою має регіональний характер. Кожен регіон відрізняється своїми конкурентними перевагами і специфічними ресурсами, які необхідно задіяти у найкращій спосіб при переході до інноваційного типу розвитку. Держава має враховувати конкурентні переваги і специфічні ресурси різних регіонів, сприяти формуванню їх самодостатності та конкурентоспроможності.

У 2012р. наукові та науково-технічні роботи виконували 64 організації області, або 5,3% наукових установ країни (у 2011р. – 63). Більшість з них (62,5%) розташовано у місті Донецьку [6].

Донецька область представлена науковими організаціями всіх секторів науки, зокрема 36 організаціями галузевого профілю, 14 академічними установами (Національної академії наук України та Української академії аграрних наук), 11 вищими навчальними закладами III–IV рівнів акредитації (47,8% загальної кількості вищих навчальних закладів III–IV рівнів в цілому по області) та 3 промисловими підприємствами, представниками заводської науки (рис. 3).

Більшість (48,4%) наукових організацій області належать до галузі технічних наук, 26,6% – природничих наук, 20,3% – суспільних, решта (4,7%) – до організацій, що мають багатогалузевий профіль [6].

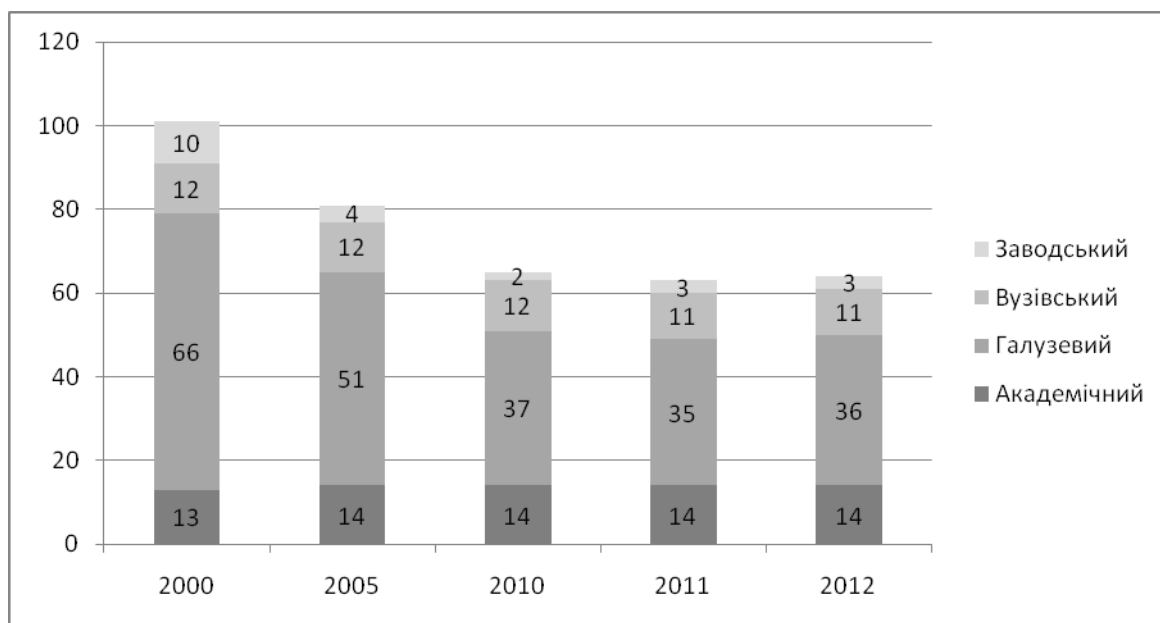

Рис. 3. Розподіл організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, за секторами науки (складено автором за матеріалами [6])

Одними з найефективніших стимулів активізації інноваційної діяльності стають фінансові, тому питання, пов'язані із формуванням і вдосконаленням системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності та пошуком перспективних джерел її фінансування, набувають актуальності.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Фінансування науково-технічної й інноваційної діяльності в Україні базується на діючому в країні законодавчому і нормативно-правовому забезпеченні: Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Законі України «Про інноваційну діяльність», Законі України «Про наукові парки», Законі України «Про державні цільові програми», Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» тощо.

У 2012 р. загальний обсяг витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами організацій у Донецькій області становив (у фактичних цінах) 476,6 млн.грн. проти 506,4 млн.грн. у 2011р., у т.ч. витрати на оплату праці склали 308,7 млн.грн. (у 2011р. – 285,4 млн.грн.), капітальні витрати – 3,5 млн.грн. (6,1 млн.грн.) (рис. 4).

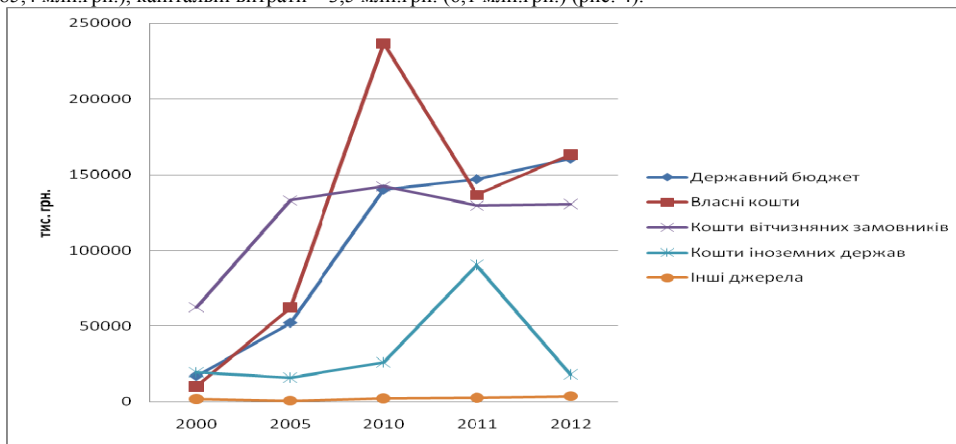

Рис. 4. Динаміка обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування (складено автором за матеріалами [6])

Обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок коштів державного бюджету у 2012р. становив 160,7 млн.грн. проти 147 млн.грн. у 2011р., частка у загальному обсязі фінансування збільшилася на 4,7 в.п. та склала 33,7%. Питома вага власних коштів у 2012 р. становила 34,2% проти 27% у 2011р. [6].

Фінансування фундаментальних та прикладних досліджень здійснювалося в основному за рахунок коштів державного бюджету (на 98,6% і 68,7% відповідно), науково-технічних розробок – за рахунок власних коштів (на 55,7%) науково-технічних послуг – за рахунок коштів організацій підприємницького сектору (на 38,1%) [6].

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій, у 2012 р. склав 526,7 млн.грн. (у 2011р. – 555,4 млн.грн.), у т.ч. обсяг науково-технічних розробок становив 320,9 млн.грн. (358,1 млн.грн.), фундаментальних досліджень – 87,7 млн.грн. (74,7 млн.грн.), прикладних досліджень – 75 млн.грн. (79,9 млн.грн.), науково-технічних послуг – 43,1 млн.грн. (42,7 млн.грн.) [6].

Науковими організаціями області протягом 2012р. виконувалися 4035 робіт, що становило 95,1% від кількості робіт у 2011р. Серед виконаних робіт 399 були спрямовані на створення нових видів виробів (у тому числі 174 – нових видів техніки), 727 – нових технологій (з яких 147 ресурсозберігаючих), 436 – нових методів і теорій, 48 робіт передбачали створення нових видів матеріалів, 6 – нових сортів рослин і порід тварин. У 71 роботі зі створення нових видів виробів використані винаходи, 464 роботи, або 11,5%, мали інноваційну спрямованість (у 2011р. – 481, або 11,3% відповідно). Понад три чверті наукових та науково-технічних робіт було впроваджено у 2012р. у виробництво (рис. 5).

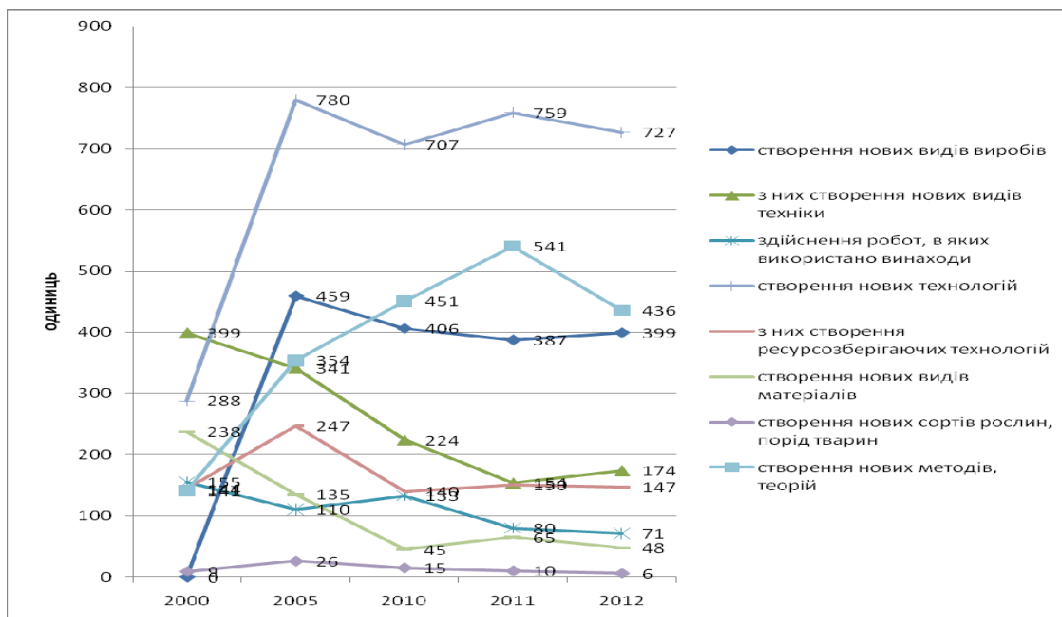

Рис. 5. Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт за спрямуванням, од. (складено автором за матеріалами [6])

У 2012р. 84 промислових підприємства, або 92,3% загальної кількості інноваційно активних підприємств області, впроваджували інновації [6].

Інноваційну продукцію впроваджували 40 підприємств, ними було освоєно виробництво 171 найменування інноваційних видів продукції, з яких понад третини (34,5%) становили нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо. Більшість (45,6%) видів

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

інноваційної продукції вироблялося підприємствами машинобудування, 33,3% – металургії (рис. 6).

Упровадження у виробництво нових технологічних процесів (нових, або вдосконалених методів обробки або виробництва продукції) здійснювали 26 підприємств, якими було використано 71 процес, у т.ч. 37 маловідходних та ресурсозберігаючих. Більше половини (54,9%) нових технологічних процесів у 2012р. впроваджено на підприємствах машинобудування [6].

З метою здійснення інновацій 13 підприємствами було придбано 47 нових технологій (технічних досягнень), з яких 15 – за межами України. Із загальної кількості 33 технології придбані у формі результатів досліджень і розробок, 13 – разом з устаткуванням.

Протягом 2012р. 57 інноваційно активних підприємств (62,6% їх кількості) реалізували інноваційну продукцію, у т.ч. 15 – продукцію, що була новою для ринку, 47 – продукцію, що була новою тільки для підприємства. Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 4975 млн.грн., або 2,2% загального обсягу реалізованої промислової продукції (у 2011р. – 2,1%). На підприємства машинобудування припадало 49% реалізованої інноваційної продукції, металургії – 40,7% [6].

Загальний обсяг витрат на інновації у 2012р. в області становив 1447,6 млн.грн. проти 2391,3 млн.грн. у 2011р. Найбільше коштів на інноваційні заходи було витрачено підприємствами металургійного комплексу (583 млн.грн., або 40,3%) та машинобудування (490,4 млн.грн., або 33,9%). За напрямками витрат 58,2%, або 842,3 млн.грн., було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 11% (158,7 млн.грн.) – на дослідження та розробки.

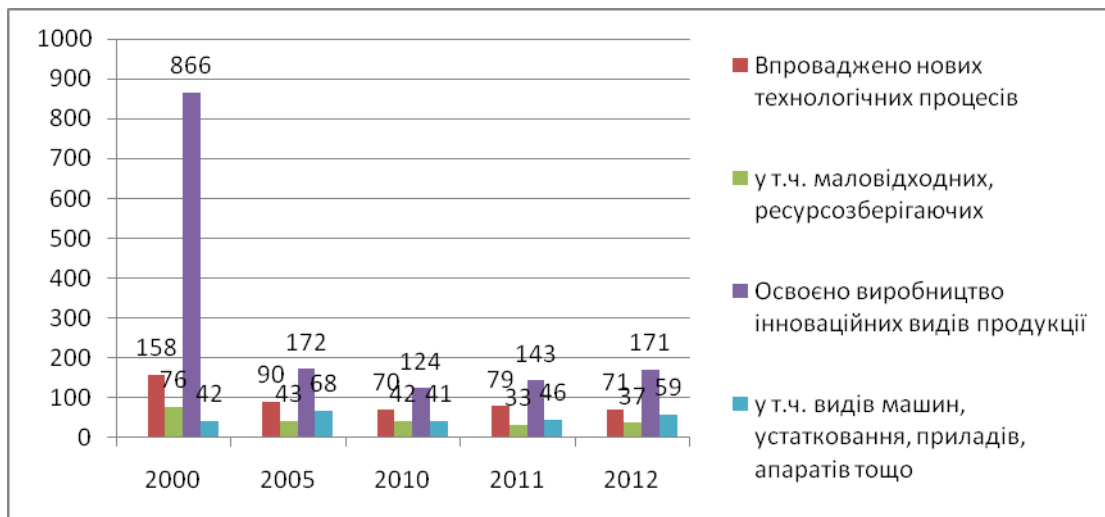

Рис. 6. Впровадження інновацій на промислових підприємствах (складено автором за матеріалами [6])

Компаративні зіставлення по регіонах України демонструють провідні позиції Донецької області за загальним обсягом інноваційних витрат у промисловості у 2012 році (рис. 7).

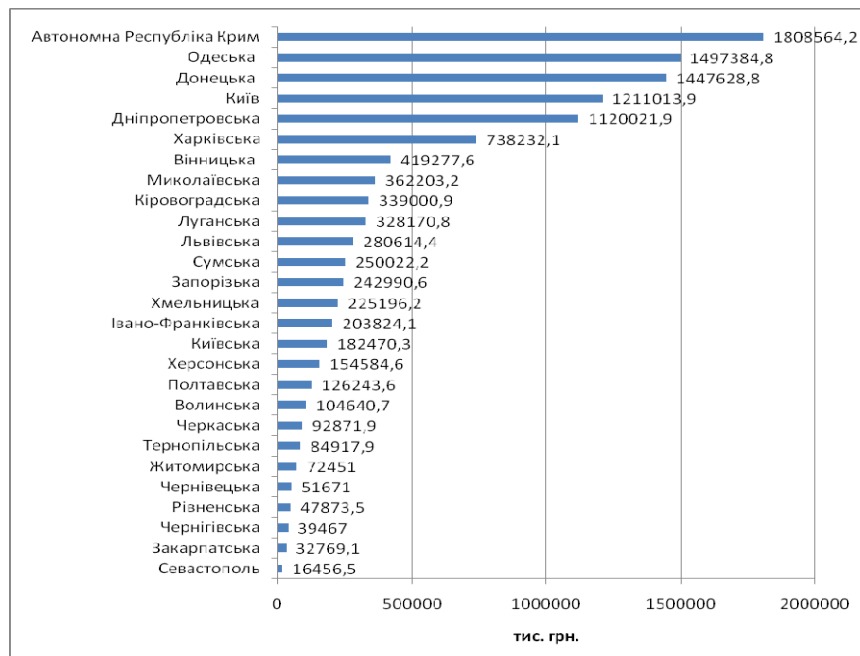

Рис. 7. Рейтинг регіонів України за загальним обсягом інноваційних витрат у промисловості у 2012 році (складено автором за матеріалами [6])

Згідно Проекту Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки пріоритетними завданнями державної політики серед інших на цей період є розроблення та впровадження новітніх технологій, спрямованих на розвиток внутрішнього виробництва та інноваційної економіки [7].

Як свідчить світовий досвід комплексна активізація конкурентних переваг регіону можлива шляхом реалізації на регіональному рівні кластерної політики [8].

Система показників, що визначає можливість успішного формування кластерної політики, включає:

– систему факторів: людські і природні ресурси, науково-інформаційний потенціал, капітал, інфраструктуру і якість життя;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

- умови внутрішнього попиту: якість і розвиток обсягу попиту, відповідність тенденціям розвитку на світовому ринку;
- суміжні і сервісні галузі (галузеві кластери): джерела отримання сировини і напівфабрикатів, сфери використання сировини, обладнання, технологій;
- стратегію і структуру фірм, внутрішньогалузеву конкуренцію, стратегії, способи організації, менеджмент компаній;
- випадкові події: політичні, соціально-економічні та інші явища, які значною мірою можуть впливати на становище у країні і не можуть контролюватися керівництвом компаній, а деколи і керівництвом країни;
- загальнодержавну соціально-економічну і технічну політику.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальська Л. Л. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності регіонів держави [Електронний ресурс] / Л. Л. Ковальська // Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»: зб. наук. праць. — Луцький національний технічний університет. — Випуск 5 (17). — Ч. 2. — Луцьк, 2008. — 360 с. — Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/En/RE/2008_5_2/index.html].
2. http://competitiveukraine.org/ua/indexes/methodology
3. http://competitiveukraine.org/ua/indexes/regions
4. http://competitiveukraine.org/ua/indexes/twelve/diagram/2013/6.html#top
5. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік // Економіка України. - № 6. – 2010, СС. 67-78.
6. Наукова та інноваційна діяльність Донецької області за 2012 рік // Статистичний збірник. - Головне управління статистики у Донецькій області. - Донецьк. - 2013. - 252 с.
7. Державна Програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки (проект). - Режим доступу: [http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25-----.pdf]
8. Войнаренко М. Концепція кластерів — шлях до відродження виробництва на регіональному рівні // Економіст. — 2009. — № 1. — С. 29—33.

ЦІЛЬОВІ АТАКИ В КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВОГО ШПИГУНСТВА

Якубівська Ю.Є. к.е.н., старший викладач кафедри фінансово-економічної безпеки Тернопільського національного економічного університету (Україна)

Якубівська Ю.Є. Цільові атаки в контексті промислового шпигунства.

Наукова стаття присвячена дослідженню процесу промислового шпигунства як прихованої форми отримання конфіденційної інформації конкурентів. З цією метою розглянуто понятійний апарат зазначеного явища в системі економічної безпеки, виділено типи інсайдерських загроз, деталізовано форми промислового шпигунства. В статті розглянуто особливості застосування цільових атак в контексті промислового шпигунства, проаналізовано тенденції розвитку промислового шпигунства на світовому рівні, подано основні показники результативності цільових атак в мережі Інтернет. Визначено характер цільових атак в контексті промислового шпигунства, акцентуючи увагу на загально визначених в економічній літературі припущеннях про їхні особливості, автором внесено відповідні сучасному розвитку даної сфери корективи. На основі отриманих результатів сформульовано висновки про характер цільових атак, наголошено на необхідності подання реактивних та превентивних заходів на шляху протидії їхньому впливу на макро- та мікрорівні.

Ключові слова: промислове шпигунство, цільові атаки, програмне забезпечення, кібер-безпека, комерційна таємниця.

Якубівская Ю.Е. Целевые атаки в контексте промышленного шпионажа.

Научная статья посвящена исследованию процесса промышленного шпионажа как скрытой формы получения конфиденциальной информации о конкурентах. С этой целью рассмотрены понятийный аппарат указанного явления в системе экономической безопасности, выделены типы инсайдерских угроз, детализировано формы промышленного шпионажа. В статье рассмотрены особенности применения целевых атак в контексте промышленного шпионажа, проанализированы тенденции развития промышленного шпионажа на мировом уровне, представлены основные показатели результативности целевых атак в сети Интернет. Определен характер целевых атак в контексте промышленного шпионажа, акцентируя внимание на общепризнанных в экономической литературе предположениях об их особенностях, автором внесены соответствующие современному развитию данной сферы коррективы. На основе полученных результатов сформулированы выводы о характере целевых атак, отмечена необходимость сочетания реактивных и превентивных мер на пути противодействия их влиянию на макро- и микроуровне.

Ключевые слова: промышленный шпионаж, целевые атаки, программное обеспечение, кибер-безопасность, коммерческая тайна.

Yakubivska Y.Y. Target attacks in the context of industrial espionage.

The research paper is devoted to the processes of industrial espionage as a hidden form of receiving confidential competitors' information. For this purpose, the conceptual apparatus of this phenomenon in the system of economic security is reviewed, the types of insider threats are highlighted, forms of industrial espionage are detailed. The article is concerned with the features of target attacks in the context of industrial espionage; trends in industrial espionage on a global level are analyzed; the key performance indicators of targeted attacks on the Internet are represented. The targeted attacks character in the context of industrial espionage is determined, focusing on generally accepted in the economic literature assumptions about their characteristics; the author introduced the relevant to the modern development of this sector adjustments. Based on results the conclusion about the nature of target attacks is formulated, the necessity of reagents and preventive measures combining on ways of their influence counteracting on macro and micro levels is emphasized.

Keywords: industrial espionage, target attacks, software, cyber security, trade secrets.

Постановка проблеми. Останніми роками в контексті боротьби з промисловим шпигунством доволі часто привертають до себе увагу методи соціальної інженерії та цільових атак. Даний факт є цілком аргументованим, оскільки саме із вказаними методами асоціюється поняття промислового шпигунства загалом, як незаконного отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, зацікавленими у них суб'єктами. А це у свою чергу являє собою значну загрозу для системи економічної безпеки як держави, так і окремих підприємств та установ. Крім того, створення зазначених об'єктів та прав зазвичай характеризується високим рівнем вартості, якщо працювати над ними особисто. А промислове шпигунство дозволяє отримати необхідну інформацію у короткий термін із незначними затратами. Факти промислового шпигунства та цільових атак зокрема найчастіше зустрічаються у високорозвинутих країнах світу, компанії уряди яких у 60-80-ти % страждають від незаконних посягань на об'єкти інтелектуальної власності з боку Китаю, а останнім часом і країн колишнього СРСР (наприклад, Росії та України). У даному випадку маються на увазі наступні об'єкти: комерційні таємниці, ноу-хау, шоу-хау, компіляції даних, комп'ютерні програми, а також права на них у вигляді відповідних прав реєстрації, свідоцтв тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика промислового шпигунства лежить в основі досліджень наступних вчених: Е. Браун, Л. Каганер, Р. Менделл, Х. Нашері, А. Нерсесян, Ф. Растмен та ін. Серед вітчизняних науковців, котрі зосереджують свої дослідження на даному питанні, можемо виділити Г. Андрощука, В. Бегму, З. Живко, М. Єрмошенко, С. Князєва, Т. Нагачевську та інших. На основі опрацювання джерел по даній тематиці прослідковується необхідність вивчення особливостей цільових атак в контексті